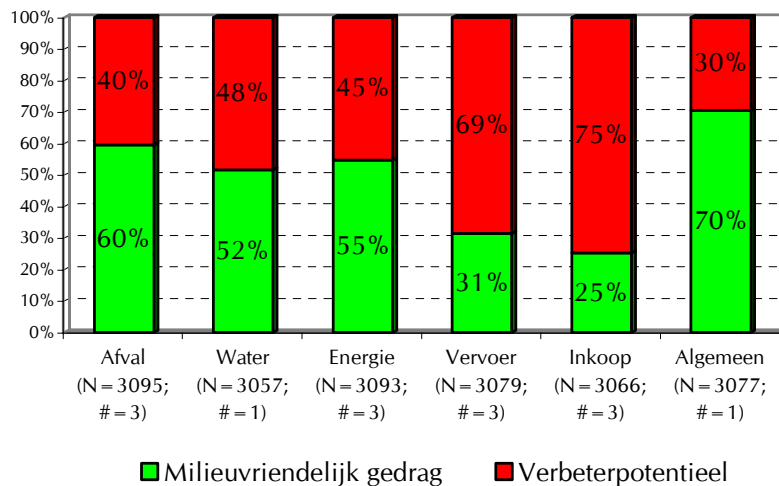

Resultaten project milieugegedragsscan

Milieugegedrag en -houding van medewerkers in het industriële MKB

Een samenvatting

Versie 1 concept
Maart 2003

Global Action Plan Nederland
Postbus 18626
2502 EP Den Haag
T • 070-346 69 95
F • 070-363 83 29
E • ecoteams.werk
@global-action-plan.nl

Schoner produceren
is beter ondernemen!

Inleiding

Het informeren en voorlichten van ondernemers binnen het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) op het gebied van milieuzorg blijkt slechts in zeer beperkte mate tot resultaten te leiden. De aandacht voor het milieu verslapt alweer snel nadat een projectmatige activiteit afgelopen is. Er vinden relatief weinig duurzame (is ook lange termijn) veranderingen plaats. De oorzaak ligt onder andere bij het feit dat de structuur en techniek onder de loep worden genomen, maar dat uiteindelijk de menselijke factor bepalend is voor het succes van de werkwijze van systemen. De menselijke factor is echter minder grijpbaar en betekent een lange termijn traject.

Met het project milieugedragsscan is er een eerste stap gezet naar lange termijn houding- en gedragsverandering binnen het MKB, namelijk het inzichtelijk maken van de milieuhouding en -gedrag van de medewerkers. Wat vinden en doen de medewerkers en zijn ze ook bereid om zich binnen het bedrijf in te zetten om de werkstijl en de onderneming in zijn geheel duurzamer te maken. Global Action Plan Nederland en BMD Advies hebben samen een milieugedragsscan ontwikkeld en uitgevoerd bij 78 MKB bedrijven bij diverse branches. In totaal hebben 3.000 medewerkers de vragenlijst van de scan ingevuld. In deze samenvatting leest u een verslag van de uitkomsten van het project.

De opzet van de milieugedragsscan

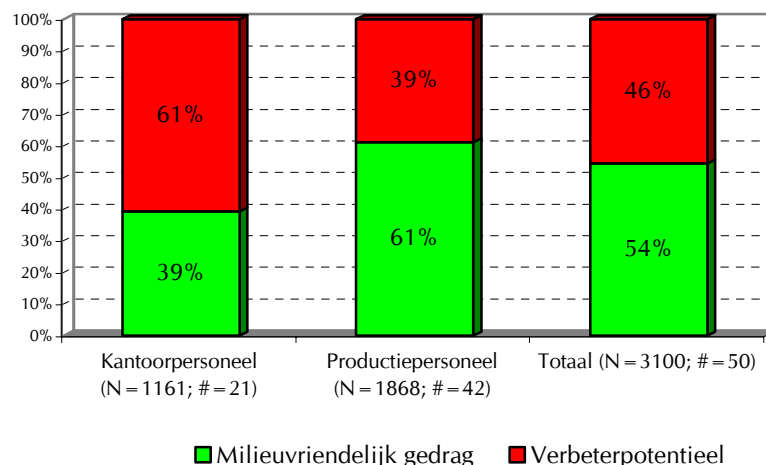
De milieugedragsscan bestaat uit een vragenlijst voor de milieucoördinator, het kantoorpersoneel en het productiepersoneel. De vragenlijsten brengen het volgende in beeld:

- Het totale milieugedrag van alle medewerkers en een vergelijking tussen het gedrag van het kantoor- en productiepersoneel
- Een benchmark op het gedrag van het productie en kantoorpersoneel
- het milieugedrag van het productiepersoneel op de thema's 'Grond-, hulp- en afvalstoffen', 'Water', 'Energie', 'Lucht', 'Bodem' en 'Geluid'
- het milieugedrag van het kantoorpersoneel op de thema's 'Papier', 'Energie' en 'Vervoer'
- De (actie)bereidheid om aan een EcoTeam deel te nemen
- Het duurzaamheidsprofiel van de medewerkers gebaseerd op de algemene houding en overtuiging
- De duurzaamheidsmatrix, een vergelijking tussen het gedrag en de algemene houding en overtuiging van de medewerkers
- Opmerkingen en verbeter suggesties van de medewerkers (deze zijn niet opgenomen in deze samenvatting)

Vanwege de focus op het gedrag en de houding van de medewerkers en de beperkte tijd die beschikbaar is, hebben we de resultaten op de gemeten organisatorische en technische maatregelen niet opgenomen in deze rapportage.

Het milieugedrag

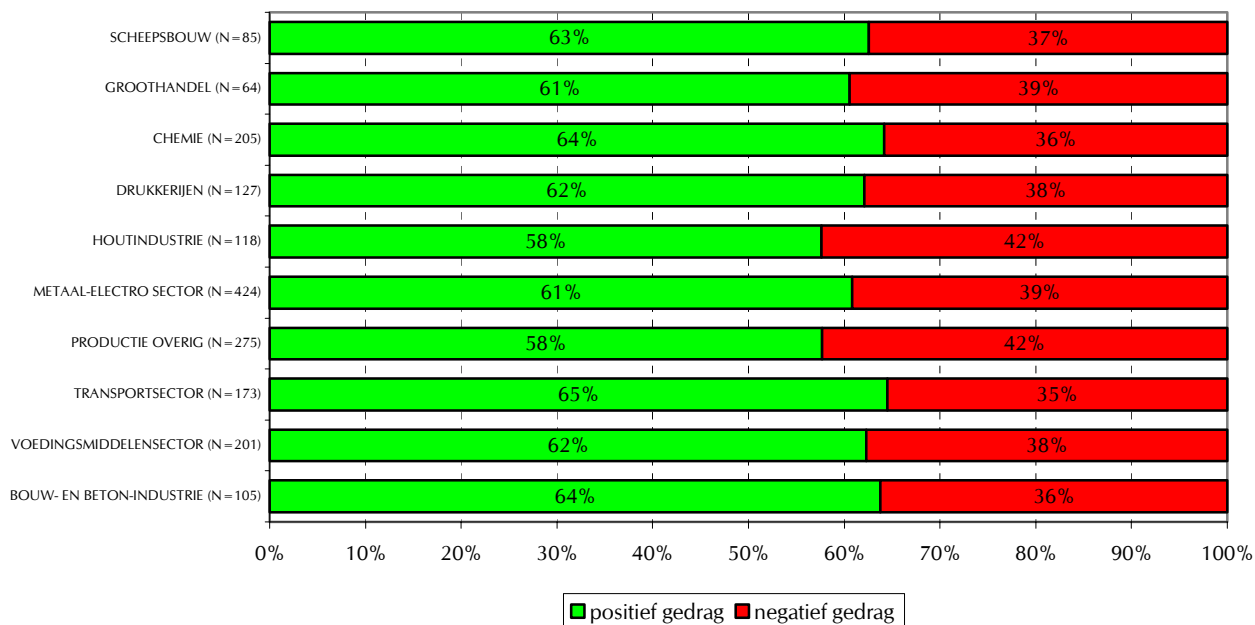
Het milieugedrag is gemeten middels 50 vragen over concrete gedragingen waar medewerkers in hun dagelijkse praktijk te maken hebben, bijvoorbeeld restanten van grond-, hulp- en afvalstoffen hergebruiken. Per gedraging heeft de respondent de keuze uit 4 opties ((bijna)nooit, af en toe, regelmatig en (bijna) altijd). In deze rapportage hebben we voor het overzicht hierop een tweedeling gemaakt, namelijk het milieuvriendelijke gedrag ((bijna) altijd en regelmatig) en het verbeterpotentieel (af en toe en (bijna) nooit). In de bijlage treft u de gedetailleerde grafieken inclusief het percentage dat n.v.t. heeft beantwoord. Deze grafieken zijn gelijk aan die in de individuele rapportages die de deelnemende bedrijven hebben ontvangen. In deze samenvatting hebben we gekozen om de n.v.t. eruit te halen om het beter met elkaar te kunnen vergelijken. In de grafiek op de volgende pagina ziet u de totalen van het kantoor-, productie- en totale personeel.

Zoals u in de grafiek kunt zien is het totale verbeterpotentieel 46 %, waarbij het grootste verbeterpotentieel bij het kantoorpersoneel is, namelijk 61 %. Hierbij is het belangrijk om te vermelden dat de milieueffecten van het gedrag van het productiepersoneel veelal groter zijn dan dat van het kantoorpersoneel. Hier ligt waarschijnlijk ook de verklaring dat het productiepersoneel een milieuvriendelijker gedrag heeft dan het kantoorpersoneel. Veel milieumaatregelen zijn immers gericht op de productieonderdeel van een bedrijf.

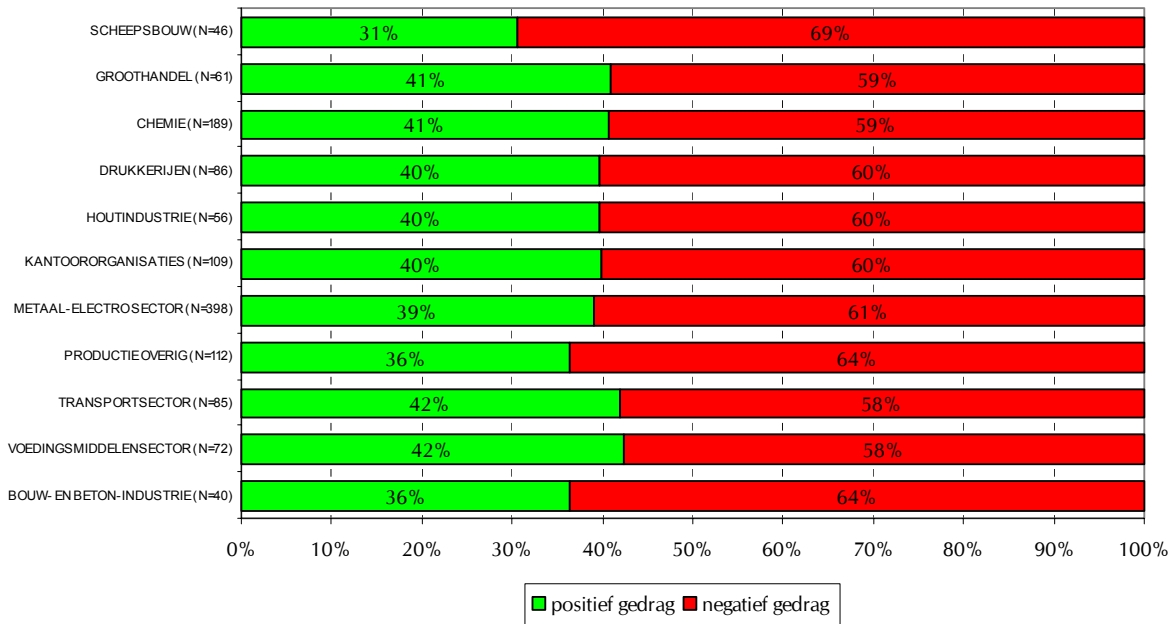
Een benchmark

De 78 deelnemende bedrijven hebben we ingedeeld in 11 branches. In de onderstaande grafiek ziet u een vergelijking van het gedrag van het productiepersoneel tussen deze branches. In deze grafiek is de branch kantoororganisaties niet meegenomen.

De branches liggen vrij dicht tegen elkaar. Tussen de laagste (58%) en de beste (65%) van de klas is een verschil van 7%. De drie hoogste scorende branches zijn de chemie, de transportsector en de bouw- en betonindustrie. Opvallend is dat de transportsector zelfs 1 % hoger scoort dan de chemie, terwijl de chemie een van de branches is die het langste actief is in milieuzorg en ook grote risico's met zich meedragen. Het laagste scoren de houtindustrie en productie overig.

Ook is het interessant om eens te kijken hoe het milieugedrag van kantoorpersoneel van de verschillende branches zich verhoudt.

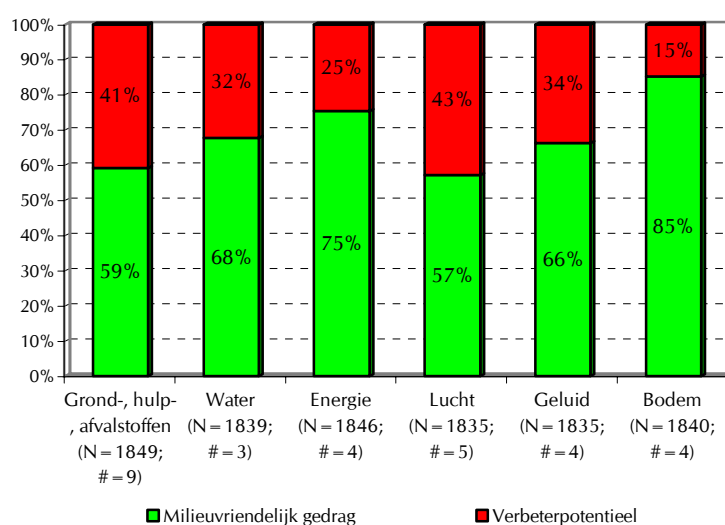

Opvallend bij het kantoorpersoneel is, dat er een groter verschil is tussen de laagste (31%) en de beste (42%) van de klas, namelijk 11% dan bij het productiepersoneel. Dit terwijl het gedrag van het kantoorpersoneel tussen branches homogener is dan het gedrag van het productiepersoneel. De oorzaak hiervan zou kunnen liggen bij het feit dat het aantal respondenten bij het kantoorpersoneel ongeveer de helft is t.o.v. het productiepersoneel waardoor de representativiteit van de steekproef lager is. Een branche die opvalt is de scheepsbouw die bij het productiepersoneel vrij hoog scoorde en bij het kantoorpersoneel het laagste scoort.

Thema's

Productiepersoneel

Binnen het milieugedrag van het productiepersoneel hebben we zes thema's onderscheiden, te weten 'Grond-, hulp- en afvalstoffen', 'Water', 'Energie', 'Lucht', 'Geluid' en 'Bodem'. In de onderstaande grafiek ziet u een vergelijking tussen deze thema's.

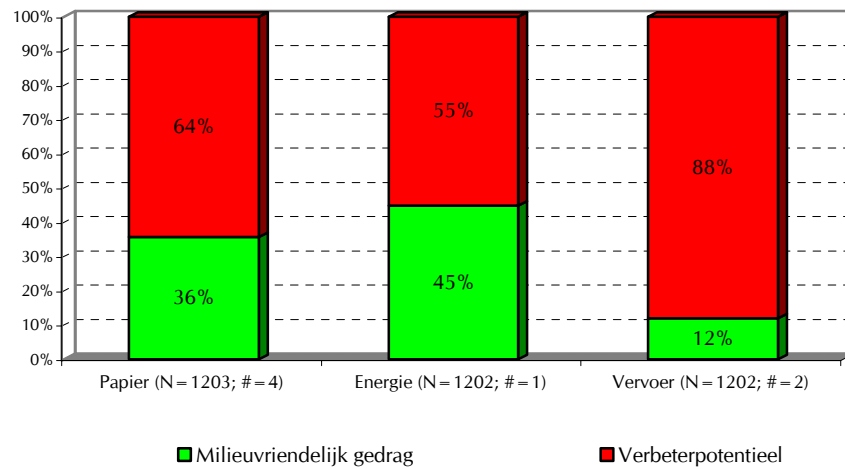
Het thema 'Bodem' heeft het hoogste milieuvriendelijke gedrag van maar liefst 85%. Hierin komt onder andere tot uiting de aandacht die de afgelopen jaren is besteedt aan bodembescherming en sanering. De thema's 'Grond-, hulp- en afvalstoffen' en 'Lucht' hebben het grootste verbeterpotentieel, namelijk 41% en 43%.

Voorbeeld van een aantal gedragingen van het Productiepersoneel

	Verbeterpotentieel	Milieuvriendelijk gedrag
Restanten van grond-, hulp- en afvalstoffen hergebruiken	52%	48%
Hanteren van de werkinstructie rondom afval	35%	65%
Het registreren van zaken als oplosmiddelen en spuituren	66%	34%
Verdamping van oplosmiddelen uit verf, lijm, spoelbaden, e.d. voorkomen door bijvoorbeeld verpakking of spoelbad af te sluiten na gebruik	27%	73%
Boven lekbakken werken	22%	78%
Morsingen direct opruimen	9%	91%

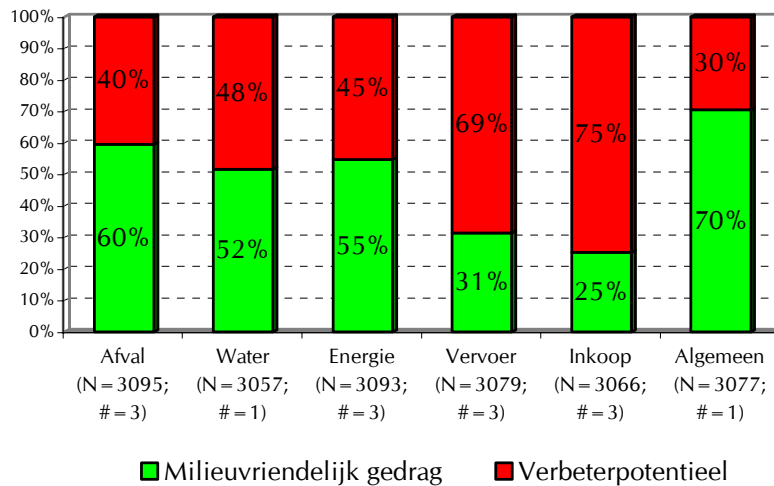
Kantoorpersoneel

Bij het kantoorpersoneel onderscheiden we drie thema's, namelijk 'Papier', 'Energie' en 'Vervoer'. Hieronder treft u de grafiek met de resultaten.

'Energie' heeft het hoogste milieuvriendelijke gedrag met 45% en vervoer het hoogste verbeterpotentieel, namelijk 88%.

Naast het gedrag dat specifiek is voor het productie- en kantoorpersoneel is er ook gedrag te onderscheiden dat op beide groepen van toepassing is. Hierin worden een zestal thema's onderscheiden, namelijk 'Afval', 'Water', 'Energie', 'Vervoer', 'Inkoop' en 'Algemeen'. De resultaten ziet u in de onderstaande grafiek.

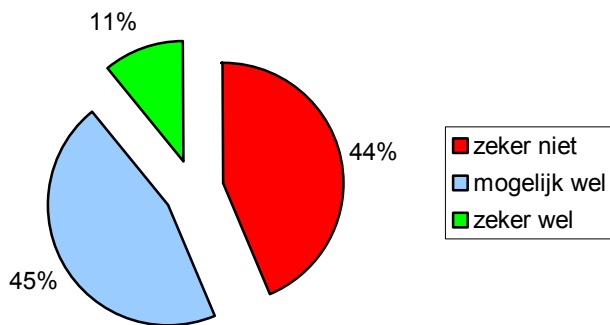
Het thema 'Algemeen' (gemeten via 1 vraag: Melding maken van lekkages (bijvoorbeeld kranen, tocht kieren, verwarming, persluchtsystemen)) heeft het hoogste milieuvriendelijke gedrag, namelijk 70%. 'Inkoop' en 'Vervoer' hebben het grootste verbeterpotentieel, namelijk 25% en 31%.

Voorbeeld van een aantal gedragingen van algemeen gedrag

	Verbeterpotentieel	Milieuvriendelijk gedrag
Melding maken van lekkages (bijvoorbeeld kranen, tocht kieren, verwarming, persluchtssystemen)	30%	70%
Afval gescheiden inzamelen (zoals metaal, glas, verf, papier, reinigingsmiddelen, e.d.)	13%	87%
Milieuaspecten worden besproken in het reguliere werkoverleg	68%	32%
Milieuaspecten, zoals verpakking, grondstoffen, eco-keurmerk, ter sprake brengen bij degene die verantwoordelijk is voor de inkoop	77%	23%
Toepassen van de rijstijl volgens het 'Nieuwe Rijden' (38% geeft aan NVT, waarschijnlijk dat hiervan een groot deel dit heeft beantwoord omdat men niet weet wat deze rijstijl inhoud)	65%	35%

Actiebereidheid

Als laatste vraag is aan de respondenten gesteld of ze willen deelnemen aan een EcoTeam. 11% geeft aan 'Zeker wel' te willen deelnemen aan een EcoTeam en 45 % 'mogelijk wel'.

Zie ook de onderstaande grafiek. De ervaring leert dat als het de actiebereidheid duidelijk lager is (bijvoorbeeld 7 of 8%) dit een teken is dat er wat aan de hand is. Bijvoorbeeld dat de medewerkers het te druk hebben of dat ze in het verleden (veel) teleurstellingen hebben opgedaan bij het zich inzetten voor de organisatie buiten hun standaard takenpakket.

Het duurzaamheidsprofiel

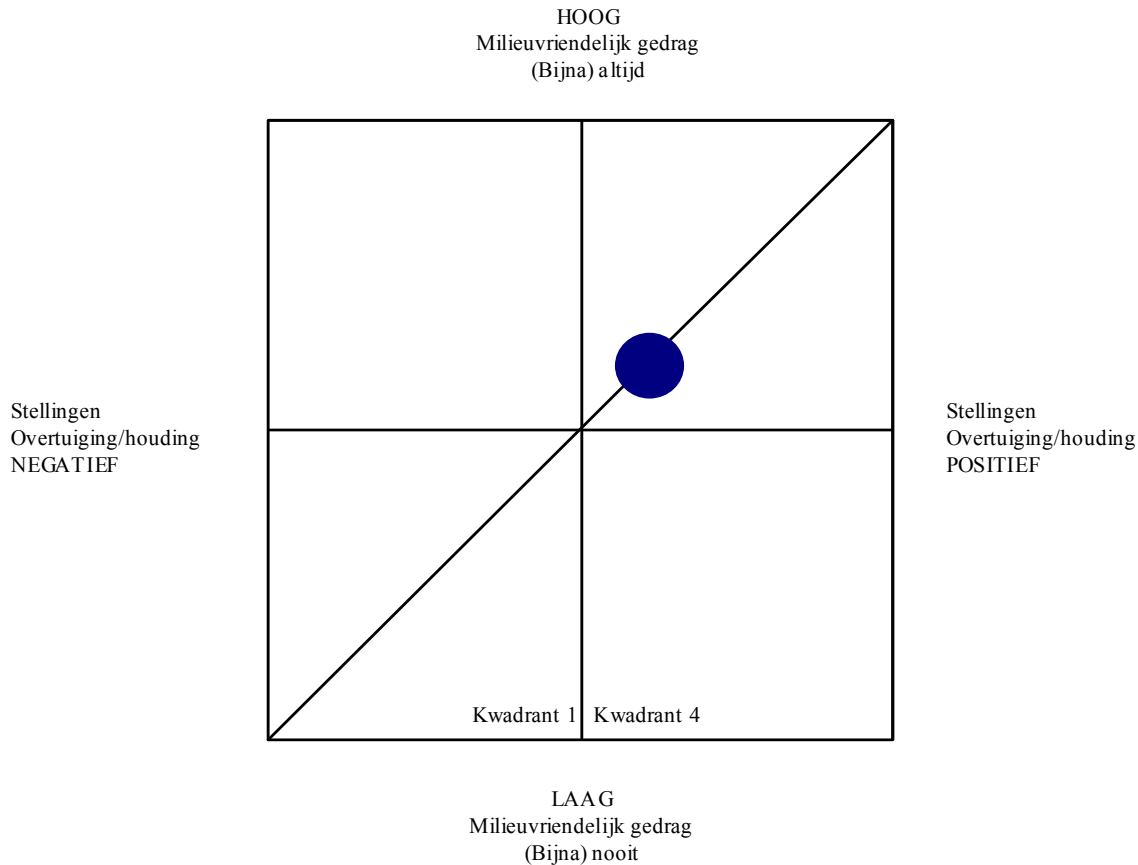
Naast het gedrag is ook onderzocht hoe duurzaam de algemene houding en overtuiging van de medewerkers. De respondenten hebben hiervoor 35 stellingen beantwoord. Op basis van de antwoorden wordt een score berekend. De gemiddelde score is 2,84 op een schaal van 1 tot 4. Uit de analyse van de resultaten blijkt dat op bedrijfsniveau er relatief weinig verschil is te zien tussen de bedrijven onderling. De hoogste score van een bedrijf is 2,97 en de laagste score is 2,52. De profielen zijn daarbij ingedeeld in 4 categorieën. Als je nog vragen of onduidelijkheden hebt dan hoor ik het graag., namelijk:

- 1| De 'dolfijn': de duurzame organisatie
- 2| De 'leeuw': de milieu pro-actieve organisatie
- 3| De 'vos': de milieu re-actieve organisatie
- 4| De 'haas': de milieu inactieve niet-duurzame organisatie

Alle bedrijven vallen in het profiel De 'leeuw': de milieu pro-actieve organisatie. De resultaten zullen op vraagniveau nog nader worden geanalyseerd in het onderzoek naar het EcoTeam Programma op het Werk. Dit onderzoek wordt door Global Action Plan Nederland uitgevoerd in maart en april 2003. De resultaten zullen vanaf mei beschikbaar zijn en er zal een workshop worden georganiseerd waarin de resultaten worden gepresenteerd en nader wordt bekeken wat dit voor het vervolg op het huidige EcoTeam Programma.

De duurzaamheidsmatrix

Het is interessant om te zien of mensen doen wat ze zeggen, wat ze zeggen dat hun algemene houding en overtuiging is. Hiervoor hebben we het gedrag en de houding met elkaar vergeleken in de onderstaande matrix.

De verticale lijn in de matrix geeft aan waar het gedrag overeenkomt met de algemene houding en overtuiging. Hieruit blijkt dat over het geheel van alle respondenten het gedrag overeenkomt met de houding en overtuiging. Over het geheel kan gezegd worden dat zowel de houding/overtuiging en het gedrag nog kan groeien naar rechtsboven in kwadrant 3 en er daarmee nog een flink verbeterpotentieel ligt. Het grootste gedeelte van de bedrijven komt in kwadrant 3 terecht en een enkele in kwadrant 4. Dit betekent dat de houding en overtuiging redelijk positief is maar men er niet naar handelt.

Conclusie

Het grootste verbeterpotentieel (61%) op milieugedrag is aanwezig bij het kantoorpersoneel. Daarin tegen heeft het milieugedrag van het productiepersoneel het grootste milieueffect, wat in principe ook de verklaring is waarom daar een minder hoog verbeterpotentieel (39%) is. Uit ervaring blijkt dat het met name zinvol is om kantoor- en productiepersoneel samen te laten werken aan het verbeteren van het bedrijfsproces. Het zien wat de ander(e) (afdeling) doet en samen naar verbetering zoeken leidt tot verrassende resultaten.

Als we de 11 onderscheiden branches onderling bekijken zien we dat het milieugedrag van zowel het kantoor- als het productiepersoneel vrij dicht bij elkaar ligt. Koplopers zijn transport-, chemie en de bouw- en betonsector.

Op themaniveau zien we bij het productiepersoneel dat het thema 'Bodem' en 'Lucht' het hoogste scoort op milieuvriendelijke gedrag (85% en 75%), terwijl de thema's 'Grond-, hulp- en afvalstoffen' en 'Lucht' het grootste verbeterpotentieel hebben, namelijk 41% en 43%. Bij het gedrag wat betrekking heeft op alle medewerkers scoort het thema 'Algemeen' (gemeten via 1 vraag: Melding maken van lekkages) en 'Afval' het hoogste met 70% en 60% op milieuvriendelijk gedrag. De thema's 'Inkoop' en 'Vervoer' hebben het hoogste verbeterpotentieel, namelijk 25% en 31%.

Bij duurzaam ondernemen is het natuurlijk het draagvlak bij de medewerkers van belang. Dit is naast het meten van het gedrag en de houding ook via de actiebereidheid (om aan een EcoTeam deel te nemen) gemeten. Gemiddeld is 11% 'zeker wel' actiebereid en 45 % 'mogelijk wel'.

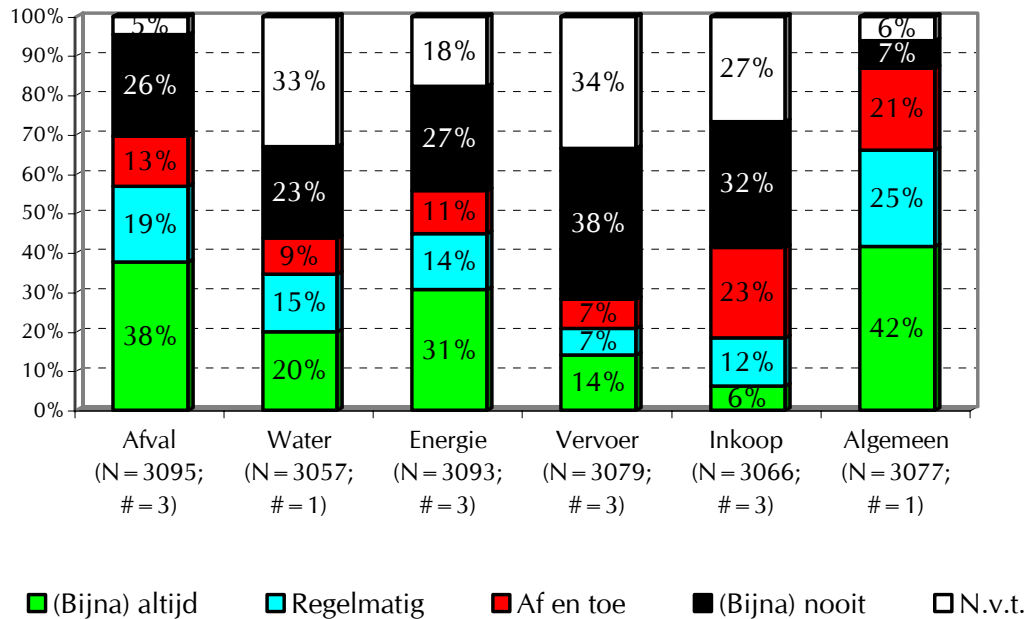
Naast het gedrag is ook de algemene houding en overtuiging van medewerkers op milieugebied gemeten. Hieruit blijkt dat er tussen bedrijven weinig verschil is en alle bedrijven in het profiel de 'leeuw' : de milieu pro-actieve organisatie vallen. Bij het vergelijken van wat men doet (het milieugedrag) t.o.v. van wat men zegt (de algemene houding en overtuiging) blijkt dat deze met elkaar overeenkomen.

Bijlage I: Gedetailleerde Grafieken (incl. n.v.t. percentage)

In deze bijlage treft u de gedetailleerde grafieken van de 78 milieugedragsscans. Deze grafieken zijn hetzelfde qua opzet als de rapportages van de individuele bedrijven. Hierin zijn de 5 antwoordcategorieën weergegeven ((bijna) altijd, regelmatig, af en toe, (bijna) nooit en niet van toepassing (n.v.t.)).

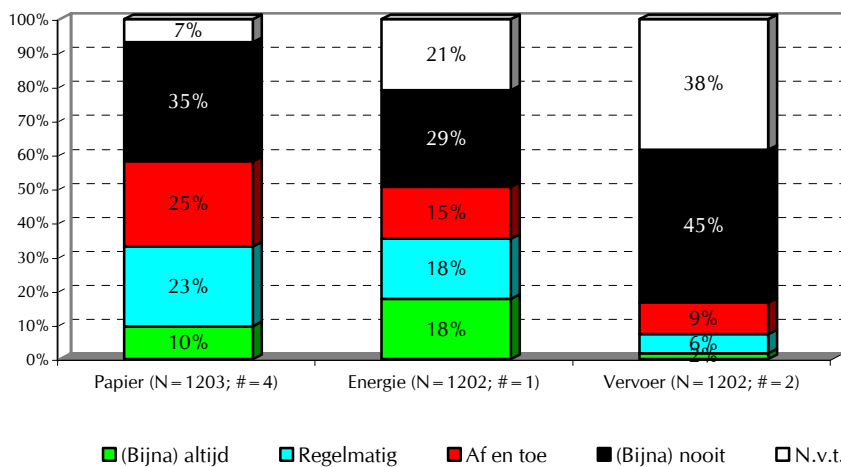
Gedrag algemeen

De onderstaande grafiek toont de resultaten op het gedrag dat zowel betrekking heeft op kantoor- als productiepersoneel.

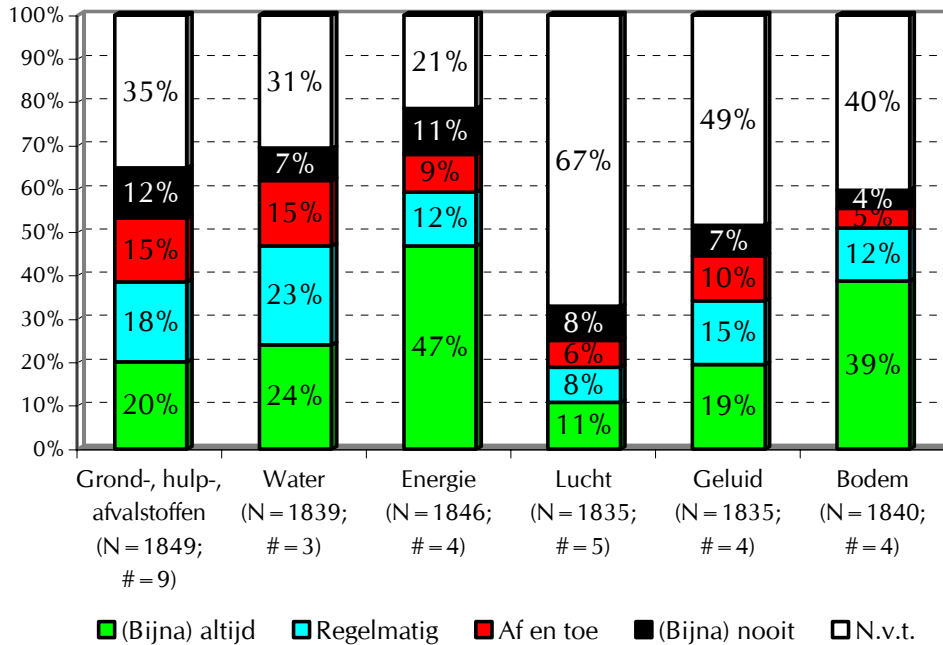
Gedrag Kantoorpersoneel

De onderstaande grafiek toont de resultaten op het gedrag van het kantoorpersoneel.

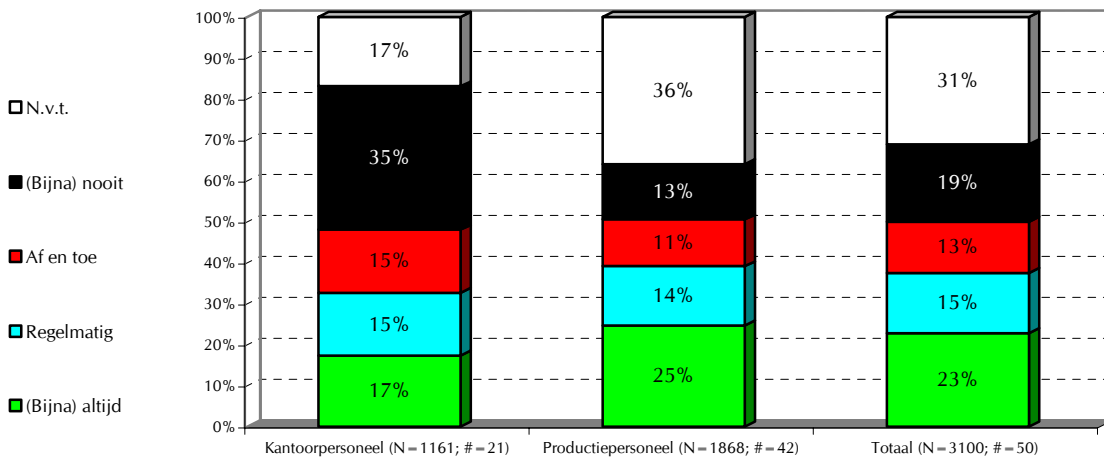
Gedrag Productiepersoneel

De onderstaande grafiek toont de resultaten op het gedrag van het productiepersoneel.

Gedrag van alle medewerkers

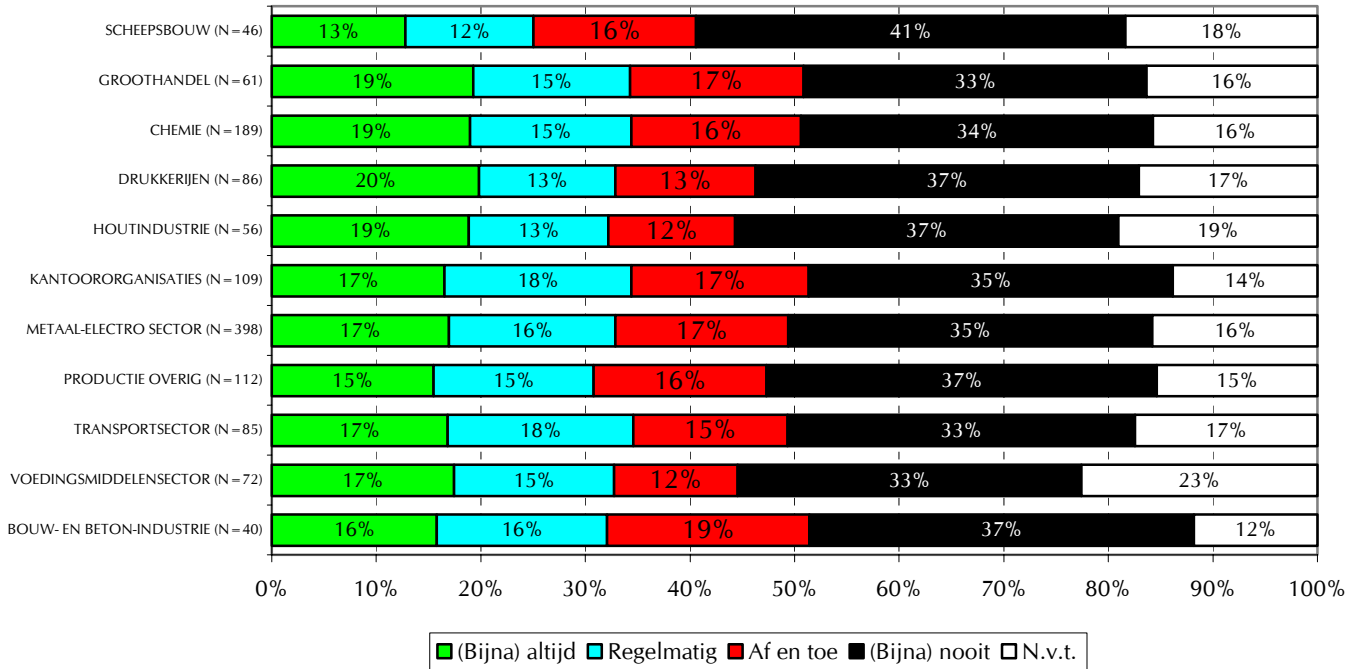
De onderstaande grafiek toont het milieugedrag van alle medewerkers in totaal en een vergelijk tussen het kantoor- en productiepersoneel.

Benchmark

Onderstaand treft u de gedetailleerde grafieken die op brancheniveau de resultaten weergeven van het kantoor- en productiepersoneel.

Benchmark gedrag kantoorpersoneel

Benchmark gedrag productiepersoneel

